

2. Gemazudinov D., Mochalin A. / Basic directions of development of tax administration in the conditions of the tax monitoring «Tax policy and practice» № 3(159) March, 2016. p. 44-49, [Electronic source]. -www.nalogkodeks.ru.

Ключевые слова: налоги, налоговая система, налоговая служба, фискальная служба, аутсорсинг, налоговое администрирование, финансовый аутсорсинг, налоговый аутсорсинг.

Ключові слова : податки, податкова система, податкова служба, фіскальна служба, аутсорсинг, податкове адміністрування, фінансовий аутсорсинг, податковий аутсорсинг.

Keywords: taxes, tax system, tax service, fiscal service, outsourcing, tax administration, financial outsourcing, tax outsourcing.

УДК 336.71.(477)

НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Кравченко Таїсія Дмитрівна, старший викладач кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Тігранян Валерік Саакович, старший викладач кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Kravchenko Taisiya D., Senior Professor, department of Finance and Banking, Priazovskyi State Technical University

Tigranyan Valerik S., Senior Professor, department of Finance and Banking, Priazovskyi State Technical University

Kravchenko T. D., Tigranyan V. S. Necessity and directions of providing financial rehabilitation of the commercial banks in Ukraine.

The role of the banking system in the current conditions, as a unique financial intermediary lies in the fact that almost all money concentrates in it and with the help of it the distribution and redistribution are being done of resources in the industry, technological and functional aspects. Formation of commercial banks in Ukraine coincided with an increase in a crisis phenomena in the economy that are causing them all to the weak financial condition. During 2014 – 2016 Ukrainian economy and the banking sector had the most profound crisis since its independence. This was caused by a military conflict and annexation of Ukrainian territory by Russia and ambitious structural imbalances, accumulated over the last decade. In this publication in order to identify specific areas of financial rehabilitation of banks, the analysis of capital and deposit base of Ukrainian banks for period from 2013 through 2016 was conducted; it was identified the reasons and tendency of negative processes as to capitalization of local banks and reduction of retail deposits. It was lighted up the basic ways of increasing the concentration of banking capital during the restructuring of banks and identified sources of increasing its funds through reinvestment of bank profits, additional investment in statut funds of the bank or capital stock issues or increase in additional equity capital and through the searching for the new domestic and foreign private investor-owners.

Кравченко Т. Д., Тігранян В. С. Необходимость та напрями забезпечення фінансового оздоровлення комерційних банків в Україні.

Роль банківської системи в сучасних умовах, як унікального фінансового посередника, полягає перш за все в концентрації у ній майже всіх грошових коштів і з її допомогою – в розподілі і перерозподілі ресурсів в галузевому, технологічному і функціональному аспектах. Становлення комерційних банків України збіглося із зростанням кризисних явищ в економіці, які є причиною перед усім їх слабого фінансового стану. Впродовж 2014 – 2016 років українська економіка і банківський сектор пройшли найглибшу кризу за часів незалежності. Це було обумовлено політичними обставинами в Україні і масштабними структурними дисбалансами, закумуляованими впродовж останнього десятиліття. В роботі, з метою визначення конкретних напрямів фінансового оздоровлення банків, проведено аналіз капіталу та депозитної бази вітчизняних банківських установ за 2013 – 2016 рр., висвітлено причини і тенденції негативних процесів щодо капіталізації вітчизняних банків та скорочення депозитів фізичних осіб. Обґрунтовано основні шляхи підвищення рівня концентрації банківського капіталу під час реорганізації банків і визначено джерела збільшення власного капіталу за рахунок реінвестування банківського прибутку, додаткових інвестицій у статутний капітал банку або додаткової емісії акцій чи збільшення додаткового пайового капіталу та завдяки пошуку нових вітчизняних і зарубіжних приватних інвесторів-власників.

Кравченко Т. Д., Тігранян В. С. Необходимость и направления обеспечения фінансового оздоровлення коммерческих банков в Украине.

Роль банковской системы в современных условиях, как уникального финансового посредника, состоит прежде всего в концентрации в ней почти всех денежных средств и с ее помощью – в распределении и перераспределении ресурсов в отраслевом, технологическом и функциональном аспектах. Становление коммерческих банков Украины совпало с ростом кризисных явлений в экономике, которые являются причиной прежде всего их слабого финансового состояния. В течение 2014 – 2016 годов украинская экономика и банковский сектор прошли глубочайший кризис со времен независимости. Это было обусловлено как военным конфликтом и аннексией Россией украинских территорий,

так и масштабными структурными дисбалансами, аккумулированными в течение последнего десятилетия. В работе, с целью определения конкретных направлений финансового оздоровления банков, проведен анализ капитала и депозитной базы отечественных банковских учреждений за 2013 - 2016 гг., освещены причины и тенденции негативных процессов по капитализации отечественных банков и сокращение депозитов физических лиц. Обоснованы основные пути повышения уровня концентрации банковского капитала при реорганизации банков и определены источники увеличения собственного капитала за счет реинвестирования банковской прибыли, дополнительных инвестиций в уставный капитал банка или дополнительной эмиссии акций или увеличения дополнительного паевого капитала и благодаря поиску новых отечественных и зарубежных частных инвесторов-собственников.

Постановка проблеми. Сучасний стан банківської системи України в умовах економічної нестабільності характеризується значними динамічними коливаннями. Оскільки банківський сектор посідає одне з найвагоміших місць у фінансовій системі, то результати його діяльності стосуються практично усіх сфер економіки. Відповідно невдачі та кризи банків можуть призвести до руйнування або значного ушкодження всієї фінансової системи [1]. Фінансове оздоровлення та відновлення нормального стану окремих банків і банківської системи загалом є запорукою відродження довіри клієнтів до них, а також конкурентних відносин між самими банками. З огляду на вищезазначене, актуальними є дослідження сучасного стану банківських установ і напрямів забезпечення фінансового оздоровлення банків у контексті політичної та економічної нестабільності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній науковій літературі проблеми реорганізації та реструктуризації комерційних банків висвітлено досить широко, зокрема, в роботах Брейлі Р., Бріггема С., Горіної С.О., Гроппеллі А., Ларіонової І. В., Майерса С., Нікбахта С., Роуза П., Сінкі Дж., Хорна В. та інших. Дослідженню проблем фінансового оздоровлення банків присвятили свої праці такі вітчизняні вчені, як: В. І. Міщенко, А. В. Шаповалов, І. М. Вядрова, В. А. Костогриз, О. І. Воробйова, М. Г. Марич та ін., у працях яких розкриваються основні напрями фінансового оздоровлення вітчизняних банківських установ шляхом їх реорганізації та реструктуризації. Водночас у науковій літературі недостатньо висвітлені питання, які стосуються напрямів фінансового оздоровлення комерційних банків України з урахуванням сучасних тенденцій та викликів в розвитку економіки загалом і банківської системи зокрема.

Метою статті є дослідження сучасних аспектів фінансового оздоровлення вітчизняних банків, до яких віднесено систему заходів, що спрямовані на поліпшення фінансового стану банків через підвищення їх капіталізації, застосування форм державної підтримки банків, залучення зовнішніх ресурсів.

Результати дослідження. Аналіз сучасного стану банківської системи України дає підстави стверджувати, що за роки незалежності вона практично сформована і в цілому відповідає запитам перехідного періоду.

Однак подальший розвиток суспільно-економічних процесів, масова приватизація, підвищення рівня концентрації капіталу в галузях народного господарства, розширення зовнішньоекономічних зв'язків висунули нові вимоги до фінансово-кредитної і банківської систем. Виявилось, що для реалізації вказаних завдань банківська система України є малопотужною, характеризується низьким рівнем капіталізації та ліквідності, дуже вразлива до коливань на фінансово-кредитному ринку, має низький рівень банківського менеджменту. Це й призвело протягом останніх років до банкрутства кількох крупних банків та стимулювало процеси злиття і приєднання. Причому, стало вочевидь, що проблеми вітчизняної банківської системи накопичуються, а їх вирішення відбувається дуже повільно.

Тому ключовими проблемами реформування банківської системи України на найближчу перспективу можна вважати реорганізацію та реструктуризацію комерційних банків. До кінця 2016 року НБУ ставить перед собою декілька ключових завдань - впровадити нові підходи щодо оцінки банками кредитного ризику, розробити дорожню карту змін нормативної бази відповідно до рекомендацій Базельського комітету і вимог директив ЄС[2].

З метою запобігання кредитним ризикам рекомендовано до практичного використання два методи створення резервних відрахувань. Перший полягає у створенні загального резервного фонду, в якому певні суми резервуються на покриття можливих у майбутньому, але ще не ідентифікованих збитків. Після виникнення ризикової ситуації, коли стає відомим, що кредит не буде повернено, накопичена сума використовується для покриття збитків шляхом вирахування суми боргу із кредитового сальдо.

Другий метод полягає у створенні спеціальних резервних відрахувань тоді, коли стає відомим, що не буде повернено конкретний кредит (або його частину), однак він ще враховується

в балансі банку. Такий різновид резервних відрахувань можна розглядати як контрпроводку, що відображає ті суми, повернення яких не очікується. Сальдо за рахунком загальних резервних відрахувань є засобом поглинання збитків майбутніх періодів, а тому його слід розглядати як певну форму додаткового капіталу. Основними критеріями, за якими ініціюється процедура фінансового оздоровлення.

Основними напрямками фінансового оздоровлення банку можуть бути:

- *фінансова допомога від акціонерів (учасників) банку або інших осіб, зокрема:*

додаткові внески засновників, додаткова емісія акцій, розміщення коштів на депозити на значний термін (не менше року) під невисокі відсотки – 1/2 (2/3) від облікової ставки НБУ, відмова від дивідендів, надання гарантій і поручительств тощо;

- *зміна структури активів і пасивів банку:*

продаж частини активів, поліпшення якості кредитного портфеля, збільшення власних коштів, зниження частки короткострокових зобов'язань і підвищення довгострокових, зниження рівня ризику окремих операцій тощо [3].

Дотримуючись думки окремих вчених стосовно того, що фінансове оздоровлення включає: реструктуризацію капіталу банку, реструктуризацію активів та зобов'язань банку.

Реструктуризація капіталу банку може здійснюватися таким чином: збільшення статутного капіталу банку; викуп інвесторами акцій (часток, паїв), належних банку або учасникам банку, за їх згодою; збільшення регулятивного капіталу шляхом переоформлення кредиторської заборгованості за вкладом (депозитом) у субординований борг; збільшення регулятивного капіталу за рахунок внутрішніх джерел.

Щодо першого напрямку реструктуризації капіталу, зазначимо, що величина власного (статутного) капіталу та величина запасів значно впливають на рівень капіталізації банківських установ. Показник капіталізації визначає надійність певного банку, захищеність вкладів населення, підприємств і держави. Тобто показник капіталізації є основою, на якій ґрунтуються всі інші показники та який впливає на темпи загального економічного зростання.

Достатній рівень капіталу для банку є головним чинником його конкурентоспроможності та фінансової стійкості. Банки з високим рівнем капіталу мають значні інвестиційні можливості [4]. З урахуванням викладеного проведемо аналіз капіталу банків України за 2013 – 2016 рр. (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Динаміка капіталу комерційних банків України за 2012 – 2016 рр.

Показники	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017
1. Капітал, млн.грн.	169320	192599	148023	103713	123784
1.1.З нього сплачений зареєстрований статутний капітал, млн. грн	175204	185239	180150	222170	414668
1.2. Частка капіталу у пасивах, %	15,0	15,1	11,2	8,3	9,9
2. Регулятивний капітал, млн. грн	178909	204976	188948	130974	109957
3. Чистий фінансовий результат, млн.грн	4899	1436	-52966	-66600	-159387
4. Рентабельність капіталу, %	3,03	0,81	-30,5	-51,9	-116,7

Дані табл. 1 свідчать, що упродовж 2013 – 2016 рр. абсолютне значення капіталу вітчизняних банків зменшилось на 68815 млн. грн., а також частка капіталу у пасивах, яка за відповідний період також зменшилась на 5,2%. Водночас, якщо характеризувати діяльність вітчизняних банківських установ з погляду їх ефективності, то спостерігаємо негативну динаміку рентабельності капіталу за 2012 – 2016 рр., що свідчить про нестабільність ресурсної бази та фінансову нестійкість банків України. За оцінками окремих вчених, банк працює ефективно у тому випадку, коли значення показника рентабельності становить не менше 15 %.

Позитивною динамікою характеризується статутний капітал, який на 01.01.2017 р. становив 414668 млн. грн, що на 239464 млн. грн більше, ніж у 2012 р.

Достатній рівень капіталу для банку є головним чинником його конкурентоспроможності та фінансової стійкості. Банки з високим рівнем капіталу мають значні інвестиційні можливості.

Більшість авторів виділяють такі основні напрями підвищення капіталізації банків:

- збільшення власного капіталу за рахунок реінвестування прибутку. Для будь-якого банку значення цього напрямку є вагоме, водночас, як стверджують окремі вчені, цей напрям може

мати місце за умов значних доходів від кредитно-інвестиційної діяльності, що може бути забезпечено при загальній тенденції до економічного зростання в країні, значному попиті на кредитні ресурси з боку фізичних і юридичних осіб;

- збільшення власного капіталу за рахунок додаткових інвестицій у статутний капітал банку або додаткової емісії акцій чи збільшення додаткового пайового капіталу. Однак, якщо банк вже потрапив у фінансову скруту, то найчастіше його власники вже не мають можливості врятувати банк за рахунок власних коштів;

- збільшення власного капіталу за рахунок пошуку нових приватних інвесторів-власників як вітчизняних, так і зарубіжних, які мають можливість забезпечити необхідну капіталізацію банку і тим самим врятувати банк від банкрутства.

Цей напрям капіталізації може бути здійснений як до початку фінансової кризи у банку, так і в період фінансової кризи в ньому. В умовах глобальної фінансово-економічної кризи кількість інвесторів, які в змозі та бажають купити банк, що знаходиться у фінансовій кризі та ще й в Україні, дуже обмежена. А тому цей напрям підвищення капіталізації банків у кризових умовах є відносно обмежений.

Як свідчить проведений аналіз літературних джерел, найприйнятнішими шляхами підвищення рівня концентрації банківського капіталу під час реорганізації комерційних банків можуть бути: 1) злиття банків з високоякісними активами; 2) приєднання малоприбуткових банків, які мають вигідне територіальне розташування, до фінансово-стабільних банків; 3) створення визначених чинним законодавством форм банківських об'єднань. При цьому злиття або приєднання навіть невеликих банків з якісними активами дає змогу значно збільшити розмір спільних активів і депозитів, що підвищує ринкову вартість акцій новоствореного банку чи банківського об'єднання [4].

Важливим напрямом фінансового оздоровлення комерційних банків є зростання депозитних вкладів шляхом залучення нових вкладників. Аналіз сучасного стану депозитної бази вітчизняних банків упродовж 2013 – 2016 рр. свідчить, що, незважаючи на позитивну динаміку зростання ресурсної бази вітчизняних банків загалом, наприкінці 2016 р. спостерігалось значне скорочення обсягу строкових депозитів, як юридичних, так і фізичних осіб, що зумовлено насамперед зростанням недовіри до банківської системи з боку населення внаслідок пануванням кризових явищ в економіці [6].

Нині поточна ситуація з депозитами юридичних та фізичних осіб не забезпечує створення стійкої та ефективної ресурсної бази для здійснення активних операцій банку. Саме тому необхідно застосовувати комплексне обслуговування клієнтів, постійно розширювати діапазон послуг, знижувати їх вартість, поліпшувати якість обслуговування клієнтів тощо.

Висновки: Отже, у сфері банківського бізнесу, з метою фінансового оздоровлення банків, слід розробити програми фінансового оздоровлення, у рамках яких здійснювати комплекс заходів, що стосуються реструктуризації капіталу та напрямів підвищення капіталізації банку, реструктуризації зобов'язань шляхом пошуку нових депозитних вкладень, реструктуризації активів шляхом розширення діапазону та підвищення якості банківських послуг, зниження їх вартості.

Список використаних джерел:

1. Костогрив В. *Аспекти антикризового управління банківської діяльності в Україні* / В. Костогрив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cibs.Ck.ua>
2. *Офіційний сайт Національного банку України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
3. Марич М.Г. *Напрями підвищення ефективності функціонування банківської системи України в умовах глобалізації* / М.Г. Марич // *Фінансовий простір*. – 2014. – № 2(14).
4. Осадчий І.А. *Напрями забезпечення фінансового оздоровлення банків* / И. Осадчий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: E-mail: vovchak.olga@meta.ua
5. *Монетарний огляд за 2012 – 2016 рр.* / Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua404>
6. Білик О.І. *Перспективи розвитку ринку банківських послуг для фізичних осіб в Україні* / О.І. Білик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2877/1/bilik.pdf

References (BSI):

1. Kostohryz V. *“Aspekty antykrizovoho upravlinnia bankivskoi diialnosti v Ukraini”* [Aspects of Crisis Management Banking in Ukraine] [Electronic source]. - <http://cibs.Ck.ua>
2. *Ofitsiyniy sait Natsionalnoho banku Ukrainy* [National Bank of Ukraine] [Electronic source]. - <http://www.bank.gov.ua>
3. Marych, M.H. *“Napriamy pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia bankivskoi systemy Ukrainy v umovakh hlobalizatsii”* [Directions to enhance the functioning of the banking system of Ukraine under globalization]. *Finansovyi prostir*, no. 2 (14) (2014).

4. Osadchyi I. A. Directions for Ensuring the Financial Recovery of Banks / I. Osadchyi [Electronic source]. - E-mail: vovchak.olga@meta.ua
5. "Monetary Review 2008 – 2012 rr." [Monetary Review 2008-2012]. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine] [Electronic source]. - <http://bank.gov.ua>
6. Bilyk O.I. "Perspektyvy rozvytku rynku bankivskykh posluh dlia fizychnykh osib v Ukraini" [Prospects for the development of banking services for individuals in Ukraine] [Electronic source]. - <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2877/1/bilik.pdf>

Ключові слова: банки, фінансове оздоровлення, реструктуризація, капіталізація банків, рефінансування, рекапіталізація, депозитна база.

Ключевые слова: банки, финансовое оздоровление, реструктуризация, капитализация банков, рефинансирование, рекапитализация, депозитная база.

Keywords: banks, financial recovery, restructuring, capitalization of banks, refinancing, recapitalization, deposit base.

УДК 368(477)

РЫНОК СТРАХОВЫХ УСЛУГ УКРАИНЫ, ТРЕНДЫ, ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

<http://orcid.org/0000-0002-9912-3574>

Мандра Наталия Георгиевна, кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры «Финансы и банковское дело», ГВУЗ «Приазовский государственный технический университет», г. Мариуполь

Харченко Надежда Владимировна, соискатель, кафедра «Финансы и банковское дело», ГВУЗ «Приазовский государственный технический университет», г. Мариуполь

Natalia Mandra, Candidate of Economic Science, Senior Lecturer, department of Finance and Banking, Priazovskyi State Technical University, Mariupol, Ukraine

Nadezda Kharchenko, post-graduate student, department of Finance and Banking, Priazovskyi State Technical University, Mariupol, Ukraine

Natalia Mandra, Nadezda Kharchenko. Market of insurance services, trends, directions of improvement.

Within the process of Ukraine's European integration Domestic Insurance Market development plays a crucial role in the enlargement of the financial services sector. That is actually the reason why Insurance Market Research, as well as the analysis of trends and possible ways of upgrading are relevant for our country's development. Preliminary Key Performance Indicators and market activity of the Ukrainian Insurance Market were analyzed and described in this study. Generally, the evaluation found that number of Domestic Insurance Companies and agreements together with insurers' assets tend to decrease. Thus, not only the level of insurance settlement payments (regarding certain types of risks) is declining, but also the level of life – and personal insurance. After all, insufficient capitalization of insurance and their low ability of pay compensation according to the certain risk types have been identified. In order to introduce trends and gain the concentration of the Insurance Market development, financial steadiness and Ukrainian insurers' stability should be raised. With the intention of restoring confidence in the Ukrainian insurance industry it was offered to replace the general State compulsory insurance by the system of direct financial compensations. These funds could have been allocated from the state budget and provided on the basis of financial supplies of the corresponding state bodies. Finally it was concluded that new, effective and interesting for the populating forms of Financial Insurance Serves should be introduced to the public.

Мандра Н. Г., Харченко Н. В. Рынок страховых услуг Украины, тренды, шляхи вдосконалення.

У рамках процесу інтеграції України до ЄС розвиток вітчизняного страхового ринку є ключовим до розвитку сектора фінансових послуг. Тому дослідження ринку страхових послуг України, тренди, шляхи вдосконалення є актуальною темою для розвитку економіки держави. В роботі зроблено аналіз основних показників діяльності, досліджена його динаміка. Виявлено, що кількість страхових вітчизняних компаній, кількість договорів, активи страховиків України мають тенденцію до зменшення. Зниження рівня страхових виплат за видами страхування, у тому числі страхування життя, добровільне особисте страхування. Виявлена недостатня капіталізація страховиків, низька можливість для відшкодування за певними ризиками. Для досягнення тенденції і концентрації ринку страхових послуг необхідно підвищити фінансову стійкість і стабільність страховиків України. З метою відновлення довіри до страхової галузі України запропоновано замінювати обов'язкове державне страхування безпосереднім відшкодуванням з державного бюджету за рахунок коштів, передбачених для забезпечення державних органів і вводити нові ефективні і привабливі для населення форми страхових фінансових послуг.

Мандра Н. Г., Харченко Н. В. Рынок страховых услуг Украины, тренды, пути совершенствования.

В рамках процесса интеграции Украины в ЕС отечественный страховой рынок является ключевым в развитии сектора финансовых услуг. Поэтому исследование рынка страховых услуг Украины, тренды, пути совершенствования является актуальной темой для развития экономики страны. В работе сделан анализ основных показателей деятельности страхового рынка, исследована его динамика. Выявлено, что количество страховых